

IO.
VYHLEDÁVÁNÍ VE VYBRANÝCH INFORMAČNÍCH SYSTÉMECH
PRO PRÁCI S JUDIKATUROU

V následujícím výčtu evidenčních systémů judikatury se zaměříme výhradně na volně dostupné evidenční systémy mající povahu oficiální publikace judikatury.¹ Důvodem je skutečnost, že naši producenti komerčních právních informačních systémů stále ještě nepovažují judikaturu za natolik důležitou, aby jí věnovali náležitou specifickou pozornost. Komerční produkty tedy stále nabízejí pro vyhledávání v judikatuře víceméně standardní prostředky (často dokonce zcela analogické s vyhledáváním v právních předpisech) a ve funkčnosti se tak příliš neliší od volně dostupných aplikací. Poloautomatické nebo zcela automatické analytické nástroje, sofistikované proprietární vyhledávací funkce, prediktivní mechanismy apod. tedy v našich současných komerčních systémech hledáme marně. Se zlepšujícími se možnostmi našich oficiálních evidenčních systémů² můžeme předpokládat, že namísto krytí základních informačních potřeb budou producenti právních informačních systémů v brzké budoucnosti soutěžit právě na poli přidané hodnoty a s postupem času se tak objeví i služby a funkce podobné těm, na něž jsou zvyklí například uživatelé německých, anglických, amerických či holandských komerčních produktů.

10.1. Ústavní soud – NALUS [nalis.usoud.cz]

Patrně nejdál ve vývoji došel z našich evidenčních systémů NALUS Ústavního soudu. Už na první pohled příjemně překvapí podrobná vyhledávací maska napovídající, že tento systém pracuje s bohatě indexovanou databází. Indexy jsou doplňovány manuálně, a platí tedy pro ně všechny výhody a nevýhody manuální indexace zmíněné v předchozí kapitole. Systém nabízí bohatou paletu možností vzájemné kombinace. Vedle standardních indexů typu rozhodnutí a data vydání se nabízí i velmi užitečné indexy typu řízení,

¹ Na rozdíl od legálně publikovaných sbírek nebo soukromých aktivit se v tomto případě jedná o publikaci judikatury prováděnou z vlastní iniciativy orgánů soudní moci.

² Zlepšení může být patrné i z toho, že níže podaný výklad k jednotlivým evidenčním systémům se zcela liší od výkladu podaného v prvním vydání této publikace.

Fulltextové vyhledávání obsahuje rovněž lemmatizátor, tj. při zadání výrazu vyhledá systém výskyt všech jeho tvarů. Pokud uživatel nemá zájem lemmatizátor použít, tj. chce hledat konkrétní výraz přesně tak, jak je zadán, postačí takový výraz uzavřít do horních uvozovek, tj. např. „plzeňské pivo“. Systém rovněž umožňuje použití prakticky kompletní palety základních booleanových operátorů. Lze tedy pracovat s libovolnou kombinací více slov v jednom výrazu, přičemž systém rozeznává různé způsoby jejich vzájemného řazení.

operátor	funkce
mezera	Kumulace – systém najde judikáty, kde se současně vyskytují obě slova, a to v libovolném pořadí a libovolné vzdálenosti. Namísto mezery lze použít též operátoru AND.
OR	Alternativa – systém najde judikáty, v nichž se vyskytuje jedno nebo druhé slovo (nebo obě – logicky jde tedy o nevýlučnou disjunkci). Pokud tedy uživatel hledá judikaturu k problematice publikace právních předpisů, může zadat alternativní vyhledání všech běžných synonym. Výraz tedy bude vypadat následovně: publikace OR promulgate OR zveřejnění
NOT	Vyloučení – systém najde judikáty, v nichž se nevyskytuje slovo zadané za operátorem.
SENTENCE	Kumulace ve větě – systém najde judikáty, kde se současně vyskytují obě slova v libovolném pořadí v jedné větě. Problém s použitím tohoto operátoru spočívá v tom, že systém automaticky vyhodnocuje jako konec věty tečku. Pokud se tedy ve větě objeví například zkratka nebo citace právního předpisu obsahující frázi „Sb.“ systém se bude domnívat, že příslušná věta končí zkracovací tečkou.
PARAGRAPH	Kumulace v odstavci – systém najde podobně jako v předchozím případě současný výskyt obou zadaných slov, a to v jednom odstavci. Znakem, který pro účely vyhledávání systém považuje za konec odstavce je tzv. tvrdý konec řádku.
NEAR()	Kumulace v zadané vzdálenosti – systém najde současný výskyt obou zadaných slov v maximální vzdálenosti, kterou zadáme k operátoru do kulatých závorek.

Vedle indexů a fulltextového vyhledávání nabízí systém NALUS v úvodní vyhledávací masce i několik dalších nadmíru užitečných funkcí. Jedná se předně o historii dotazů, která postupně zaznamenává jednotlivé zpracované dotazy. Uživatel se pak může jednoduše vrátit zpět k parametrům, které dříve zadal a opakovat hledání nebo případně dříve zadané parametry dále upravovat.

Velice užitečná je pak i funkce kumulativního vyhledávání označená tlačítky *vyhledat v nalezených*, *vyhledat a přidat k nalezeným* a *vyloučit z nalezených*. Systém totiž při prvním zadání vyhledávacích parametrů nejen zobrazí výsledný obor, ale pamatuje si i jeho rozsah (tuto paměť lze vymazat kliknutím na tlačítko *vymazat nalezené*). Pokud uživatel zjistí, že je výsledný obor příliš široký, například obsahuje až příliš mnoho rozhodnutí na to, aby v nich bylo možné manuální dohledání, může zadat další kritéria (indexy, klíčová slova) a kliknutím na tlačítko *vyhledat v nalezených* tento obor dále zúžit.

Funkce *vyloučit z nalezených* funguje právě opačně. Zatímco *vyhledávání v nalezených* omezuje původní obor rozhodnutí na taková, která odpovídají i nově zadaným parametrům, funkce *vyloučit z nalezených* omezí původní obor právě o rozhodnutí, která odpovídají nově zadaným parametrům.

V případě, že má uživatel zájem přidat další rozhodnutí mimo původní obor (tj. původní obor dále rozšířit na základě aplikace jinak formulovaných kritérií), může konečně použít funkci *vyhledat a přidat k nalezeným*. Tato funkce se hodí v případě, kdy máme zájem zahrnout do výsledného oboru ještě další rozhodnutí dle parametrů nezávislých na původním vyhledávání.

Velmi dobře je v systému NALUS řešeno i zobrazení výsledků vyhledávání, tj. výsledného oboru judikátů odpovídajících zadaným parametrům. Lze v tomto směru nastavit předem na první pohled banální, avšak v reálné praxi užitečné parametry počtu výsledků na jedné zobrazené stránce a velikost písma – obojí se hodí tam, kde je uživatel omezen například rychlostí internetového připojení (typicky u mobilních služeb) nebo rozlišením displeje (například u netbooků, tabletů apod.)

Výsledek vyhledávání je přehledně zobrazen ve formě seznamu rozhodnutí s řadou doplňujících údajů. Vedle základních evidenčních údajů je v přehledu zobrazeno i několik indexů, a to vztah k právním předpisům, forma rozhodnutí, typ výroku nebo zařazení do číselníku (věcný rejstřík, předmět řízení). Zajímavé je použití též číselného indexu *význam*, jehož

Jak bylo uvedeno shora, představuje v současné době systém NALUS to nejlepší, s čím se u nás můžeme v oblasti publikace judikatury setkat. Je na něm vidět, že byl jeho vývoj od počátku veden potřebami právníků a že lze díky zaujetí pro věc a dostatku praktických právních zkušeností přinést naše právu nadměru užitečný nástroj.

Jak bylo uvedeno v předchozí kapitole, lze však jít oproti současnému etalonu našich evidenčních systémů judikatury ještě mnohem dál. Systém NALUS tak doposud pracuje prakticky výhradně s manuálními indexy, neobsahuje automatické hyperlinky (dokonce nefungují ani ty, které jsou přímo součástí textů jednotlivých rozhodnutí) a nenabízí ani náznak kombinované analýzy judikatorních návazností. Dosavadní vývoj tohoto systému, jeho podpora ze strany vedení ÚS a jeho kanceláře, jakož i pozitivní ohlasy z praxe každopádně dávají naději na to, že se NALUS bude i nadále vyvíjet.

10.2. Nejvyšší soud [www.nsoud.cz]

Druhým z oficiálních evidenčních systémů judikatury je relativně nový systém Nejvyššího soudu. Oproti původní verzi, která byla kvůli naprosté absenci funkcí prakticky nepoužitelná,⁴ se v jeho nové verzi jedná nesporně o krok kupředu. Systém ergonomicky rozlišuje mezi laickým a profesionálním přístupem, když nabízí buďto jednoduché vyhledávání za užití základních parametrů, nebo podrobné hledání s využitím širší palety indexů. V tomto směru vypadá oproti systému NALUS na první pohled mnohem přívětivěji a navozuje dojem, že soud nezapomíná ani na uživatele z řad laické veřejnosti.

Dojem přívětivosti však poněkud kazí číselníkový index *hesla*. Rozbalení seznamu s řádově stovkami položek bez dalšího vysvětlení má spíše odrazující účinek. Pokud soud skutečně všechny tyto číselníkové indexy používá,

⁴ V předchozím vydání této publikace jsme doporučovali raději ze systému NS stahovat větší objemy rozhodnutí a v nich pak vyhledávat za užití lokálního desktopového vyhledávače.

mělo by být vyhledávání v nich spíše než seznamem realizováno formou zadávání volného textu s tím, že systém při psaní automaticky zobrazuje, zda zadaným výrazům nějaké heslo v číselníku odpovídá.

V rozšířeném vyhledávání je dobře patrná snaha soudu vytěžit z dosavadní nestrukturované a neindexované judikatury NS alespoň nějaké možnosti. Vedle číselníku *hesla* se však i u ostatních indexů setkáváme s určitou zmatečností.

Index *název soudu* dává tušit, že systém obsahuje i judikaturu nižších soudů. Ve skutečnosti však obsahuje databáze jen zlomek judikatury nižších instancí, tj. prakticky pouze rozhodnutí, která evidenční senát NS zařadil do své legální sbírky. Skutečnost, že systém slouží prakticky pouze pro vyhledávání v judikatuře NS, podtrhuje i implicitně přítomný index kolegia – vzhledem k tomu, že při zvolení jiného než NS systém volbu kolegia nevypne, vypadá to na první pohled, jako by systém hledal například v rozhodnutí Trestního kolegia Obvodního soudu pro Prahu 1 (viz výše – index, přestože je použit, je samozřejmě v takovém případě nefunkční).

Jedním z nejužitečnějších indexů je poněkud zavádějícím způsobem označený *název judikátu*. Jedná se o velmi stručně vyjádřený popis věci, respektive označení právní otázky, jíž se soud v předmětném případě věnoval. Tento index je v porovnání s ostatními indexy zpracováván pečlivě a na rozdíl od číselníku hesla tak poskytuje velmi dobrý základ pro vyhledávání. Navíc lze u něj použít operátory typu *boolean* a zadávat nejen jednotlivá hesla, ale též jejich kombinace.

Největší nevýhodou fulltextového vyhledávání je absence lematizátoru. Žádné z polí určených k zadávání klíčových slov uživatelem tedy nevyhledává tvary slov, ale pouze zadané fráze. Částečně lze tento problém řešit za užití divokých znaků (? pro libovolný jeden znak, resp. * pro libovolnou kombinaci libovolných znaků) – v porovnání s lematizátorem však takové řešení není úplné a vyžaduje i značnou pozornost a časovou investici ze strany uživatele.

Kromě samotného textu rozhodnutí (bez možnosti segmentace) lze vyhledávat též v právní větě. Jak bylo uvedeno výše, ovládá systém booleanovské operátory. Využívá totiž funkci systému Notes, na kterém je postaven. Základní booleanovské funkce viz tabulka níže:

operátor	Funkce
mezera	Kumulace – systém najde judikáty, kde současně vyskytují obě slova, a to v libovolném pořadí a libovolné vzájemné vzdálenosti. Namísto mezery lze použít též operátoru AND.
čárka	Alternativa – systém najde judikáty, v nichž se vyskytuje jedno nebo druhé slovo (nebo obě). Namísto čárky lze použít též operátoru OR. Systém umožňuje použití operátoru ACCRUE – ten funguje stejně jako OR, pouze má jiný způsob hodnocení relevance výsledného oboru (nehodnotí pouze počet výskytů zadaných výrazů, ale i jejich vzájemnou souvislost).
!	Vyloučení – systém najde judikáty, v nichž se nevyskytuje slovo zadané za operátorem. Namísto vykřičníku lze použít též operátoru NOT.

Možnost vyhledávat určitou frázi není u tohoto evidenčního systému až tak důležitá (systém totiž neobsahuje lemmatizátor) a uplatní se tak především v případě, kdy je součástí hledaného výrazu slovo, které by jinak systém hodnotil jako logický operátor, nebo pokud má uživatel zájem hledat přímo konkrétní slovní spojení.

Funkce, které systém nabízí pro zobrazení oboru výsledků vyhledávání, nejsou nikterak bohaté. Řazení je provedeno automaticky dle relevance vzhledem k zadaným parametrům vyhledávání – toto implicitní nastavení systému bohužel nejde nijak změnit. Naopak užitečná, i když nikterak bohatá, je volba informací, které budou ve výsledném oboru zobrazeny. Systém v tomto směru nabízí zobrazení právní věty (úplné nebo zkrácené) nebo indexů *heslo* a *dotčené právní předpisy*.

Výsledky 1 - 15 z 150 zobrazovaných dokumentů

🔍	Heavily used	23.10.2014 09:00
🔍	Heavily used	6.10.2014 09:00
🔍	Heavily used	21.09.2014 09:00
🔍	Heavily used	11.10.2014 09:00
🔍	Heavily used	20.10.2014 09:00
🔍	Heavily used	21.10.2014 09:00
🔍	Heavily used	21.10.2014 09:00
🔍	Heavily used	20.10.2014 09:00
🔍	Heavily used	6.10.2014 09:00
🔍	Heavily used	21.10.2014 09:00
🔍	Heavily used	6.10.2014 09:00
🔍	Heavily used	2.10.2014 09:00
🔍	Heavily used	6.10.2014 09:00
🔍	Heavily used	20.10.2014 09:00
🔍	Heavily used	2.10.2014 09:00

Vzhledem k tomu, že právní věty jsou v systému nyní uvedeny prakticky pouze u sbírkových rozhodnutí, je vhodnější druhá možnost nastavení. I v tomto případě však vidíme, že indexace není u řady rozhodnutí vůbec provedena, a systém nám tedy může u výsledného oboru poskytnout jen minimum informací.

Nalezená rozhodnutí lze prohlížet, tisknout nebo exportovat ve formátu MS Word (rozhodnutí v takovém případě obsahuje hlavičku s rekapitulací jednotlivých indexů). Více funkcí bohužel systém nenabízí. Chybí tak například možnost dalšího vyhledávání ve výsledném oboru, zobrazení částí textu s nalezenými klíčovými slovy aj.

Přestože oproti své předchozí verzi zaznamenal evidenční systém NS významné změny k lepšímu, nenabízí bohužel doposud uspokojivou funkčnost ani základní úroveň uživatelského komfortu. Je však třeba v tomto směru připomenout skutečnost, že systém je za nemalého úsilí vyvíjen v posledních měsících prakticky z bodu nula a že míra formální unifikace rozhodnutí NS je doposud relativně malá. K tomu pak přistupuje i absence vnitřních povinností opatřovat indexy všechna vydaná rozhodnutí a logická absence těchto indexů u starších rozhodnutí, jakož i obecný problém neexistence, respektive nedodržování formálních standardů pro psaní rozhodnutí (formát citací, standardní formulace apod.) Úloha NS je konečně při publikaci judikatury ztížena i relativně velkými počty rozhodnutí, která musí systém zpracovávat.

Vedle vylepšení uživatelského komfortu a zvýšení úrovně vnitřních pravidel soudu pro manuální indexaci rozhodnutí se jako vhodné řešení současného neutěšeného stavu jeví především experimentální nasazení automatických indexačních algoritmů. Jejich postupný vývoj by totiž mohl v relativně krátké době do značné míry kompenzovat výše uvedené nedostatky datové základny.

10.3. Evidenční systém judikatury vrchních a krajských soudů [http://www.nsound.cz/judikaturans_new/judikatura_vks.nsf/webSpread-Search]

Vše, co bylo právě uvedeno o evidenčním systému NS, platí též pro evidenční systém pro judikaturu vrchních a krajských soudů. Technicky jde totiž o tutéž aplikaci používající stejnou technologii i databázi. Je tedy prakticky lhostejné, zda se k judikatuře vrchních a krajských soudů pokusíme dostat prostřednictvím linku umístěného na portále eJustice nebo vyhledávacího formuláře na adrese nsound.cz – v obojím případě bude náš požadavek obsluhovat tentýž systém.

Jediná podstatná změna, která zřízením nové stránky portálu eJustice nastala, se tedy netýká přímo technických možností práce s judikaturou. Vyhledávací stránka totiž přímo používá vyhledávací masku aplikace NS pouze doplněnou o poněkud ohyzdnou grafiku. Podstatnou změnou však je organizační opatření provedené doplněním instrukce ministra spravedlnosti č. j. 20/2002-SM, kterou se upravuje postup při evidenci a zařazování rozhodnutí okresních, krajských a vrchní soudů do systému elektronické evidence soudní judikatury a která byla původně uveřejněna pod č. 32/2002 Sbírky instrukcí a sdělení ministerstva spravedlnosti. Podle ní měly krajské a vrchní soudy používat interní systém evidence judikatury, a to včetně zajištění výběru judikatury evidenčními senáty, její indexace apod. Doposud interní systém bude tedy judikáty, u nichž proběhla anonymizace, nově publikovat prostřednictvím vyhledávače NS.

10.4. Nejvyšší správní soud [www.nssoud.cz]

Posledním z českých oficiálních evidenčních systémů judikatury je systém Nejvyššího správního soudu. Podobně jako v případě evidenčního systému NS, i zde je možnost volit mezi základní vyhledávací maskou a rozšířeným formulářem. Oproti NS však může evidenční systém NSS využívat daleko širší palety manuálních indexů – to je znát především z rozšířených možností vyhledávání.

Pokud uživatel přesně neví, co hledá (tj. není vybaven přímo číslem nebo datem rozhodnutí), nabízejí se v základní vyhledávací masce indexy *soud* a *oblast úpravy*. Systém přitom nabízí nejen rozhodnutí NSS, ale též značný počet rozhodnutí krajských soudů ve správním soudnictví – jejich momentální dostupnost je v tomto případě dána jejich manuální anonymizací.

Číselníkový index *oblast úpravy* sice není tak rozsáhlý a chaotický, jako je tomu v případě NS, přesto jej lze doporučit pouze pro orientační vyhledávání. V celé řadě rozhodnutí totiž NSS řeší závažné právní otázky s obecným dopadem na podkladě relativně banálních záležitostí – taková rozhodnutí jsou však indexována dle svého primárního merita. Přestože je tedy například NSS všeobecně znám svým extenzivním přístupem k aplikaci testu proporcionality v jednoduchém právu, nepředstavují ochrana základních práv ani test proporcionality standardní položky v číselníku. Lepšímu využití číselníkového indexu *oblast úpravy* by jistě prospěla i možnost jejich kombinace, stručné vysvětlivky (zejména pro potřeby laické veřejnosti) nebo indikátor počtu rozhodnutí označených příslušným indexem.

Určitý náznak segmentace obsahuje tento evidenční systém v části umožňující fulltextové vyhledávání. Absence standardní struktury rozhodnutí sice v tomto případě znemožňuje podrobnější segmentaci, i tak se jeví být užitečné vyhledávání v právní větě, nadpisu (tj. v informacích uvedených v evidenčním listu) nebo v celém textu rozhodnutí. Poněkud zvláštní je využití fulltextového vyhledávání pro hledání v indexu vztahu k právním předpisům – je zde totiž poměrně velké nebezpečí zadání citace ve stylu,

který systém nebude schopen adekvátně zpracovat. Rovněž by stála za úvahu vzhledem k již zmíněné postupující deanonymizaci alespoň základní segmentace na záhlaví, výrokovou část a odůvodnění. Uživatel by pak mohl jednodušeji vyhledávat dle označení stran.

Možnosti využití booleanovských funkcí jsou v tomto případě velmi omezeny. Systém umožňuje prakticky jen použití funkcí AND a OR (k použití viz výše), to však nikoli zadáním do vyhledávaného výrazu, ale formou jejich zaškrtnutí. Vybraná funkce se pak uplatní na celý výraz. Nelze tedy například použít v jednom výrazu kombinaci více funkcí.

Podrobné možnosti vyhledávání se pak snaží co nejvíc využít potenciál manuální indexace rozhodnutí NSS. Formulář s dalšími možnostmi vyhledávání tedy umožňuje použití hned několika unikátních a vcelku užitečných indexů – lze tak vyhledávat dle formy rozhodnutí (tento index je poněkud nepochopitelně zastrčen mezi nesouvisející části formuláře), jen v rozhodnutích rozšířeného senátu (tento index lze použít jako indikátor potvrzení nebo změny dosavadní rozhodovací praxe) nebo jen v neskončených věcech. Je zde rovněž použito dalšího číselníkového indexu *vyhledání dle hesel* – ten na rozdíl od indexu *oblast úpravy* umožňuje jednoduché řetězení dotazu, jeho použití však opět znesnadňuje arbitrárnost manuálního přiřazování jednotlivých kategorií společně s absencí vysvětlivek. Opět by zřejmě vedle stručného vysvětlení jednotlivých kategorií (to by mohlo zpětně sloužit i jako manuál pro budoucí indexaci) pomohlo i indikativní zobrazení počtu rozhodnutí zařazených do příslušné kategorie.

Úplně na konci vyhledávací masky pak bylo poněkud nepochopitelně umístěno pole *populární název* – jeho místo by přitom mělo být spíše v jednoduché vyhledávací masce určené potřebám široké veřejnosti. Na rozdíl od ÚS navíc tento index příliš nefunguje – mediálně doposud nejznámější případ rozpuštění dělnické strany totiž pod tímto označením nalézt nelze a ani u dalších rozhodnutí, mediální kauzy nevyjímaje, není tento index

k dispozici. Nabízí se tedy vysvětlení, že zařazením tohoto pole až nakonec vyhledávací masky se snaží NSS vlastně naznačit uživatelům, že jde o mladou funkcionalitu doposud nevhodnou zvláštní pozornosti.

Jako jediný u nás obsahuje tento evidenční systém poměrně rozsáhlé možnosti vyhledávání dle vztahu s jinou rozhodovací praxí. Vedle vlastní prejedikatury je systém indexován i podle vztahu k rozhodovací praxi podřízených soudů, a dokonce i ve vztahu k rozhodovací praxi ÚS. Nelze v tomto směru na základě současných zkušeností do detailu ověřit, do jaké míry je tato manuální indexace důkladná nebo kvalitní – každopádně se jedná o užitečnou a do budoucna nesporně perspektivní možnost. Pochvalu si zaslouží i skutečnost, že analytici NSS sledují příslušné případy i po jejich pravomocném skončení a evidence tak je doplňována též o odkazy k judikatuře ÚS.

Pokud už je databáze rozhodnutí indexována i ve vztahu k další rozhodovací praxi zákonné či ústavní, hodilo by se dle našeho názoru tato metadata zužitkovat i jinak než jen jako jednoduchá vyhledávací kritéria ve vztahu ke hledanému rozhodnutí. Systém by tedy mohl příkladně nabídnout strukturovaný systém odkazů vztahujících se k určitému rozhodnutí, nebo by dokonce mohla být s postupem času vytvořena i omezená obdoba sofistikované shepardovací funkce. Tyto referenční indexy by přitom nemusely být doplňovány jako doposud ručně, ale systém by je mohl vyhodnocovat a používat automaticky. V tomto směru by jistě bylo možno využít i relativně dobře fungující organizace systému správního soudnictví a solidní formální disciplíny správních soudců.

Při zobrazení výsledného oboru trpí systém hned několika podstatnými ergonomickými problémy. Po stisknutí tlačítka *hledat* se totiž výsledný obor zobrazuje v okně přímo pod vyhledávací maskou. Uživatel tedy sice vidí, jaké parametry hledání původně zadal, ale vzhledem k tomu, že se okno mezitím překreslí, musí se k výsledkům dostat za užití posuvníku. Systém v tomto směru trochu připomíná bonboniéru Forresta Gumpa – uživatel zde

nejprve zadá příslušná kritéria a pak se následně musí sám posunem v okně přesvědčit, co, respektive zda vůbec systém něco objevil. Opakovaná potřeba listovat v okně pak může společně s ne zcela naplněnými očekáváními ohledně kvality speciálních indexů u slabších jedinců vyvolávat nepříjemné pocity, v krajním případě až zuřivost. Řešení je přitom technicky triviální – zobrazení výsledků v novém okně nebo i jen automatické posunutí okna na počátek výsledného oboru.

Zobrazení výsledného oboru je poměrně jednoduché a obsahuje základní indexy. Z obrázku níže je patrné, že se kromě spisové značky jedná o typ a způsob rozhodnutí, označení soudu a dále pak o velmi užitečné informace ohledně sbírkové publikace, účastnících řízení a referencích k další rozhodovací praxi. Především informace o účastnících řízení je při manuálním dohledání příslušného rozhodnutí velmi užitečná. Je v tomto směru škoda, že systém nepracuje s touto informací jako s indexem pro vyhledávání – v situaci, kdy anonymizace dnes již nezahrnuje označení orgánů veřejné moci ani právnických osob, by takové kritérium jistě našlo velmi dobré uplatnění. Jeho absenci lze samozřejmě částečně obejít zadáním označení subjektu do fulltextového hledání – v tomto případě však dochází k vyhledávání v celém textu rozhodnutí a výsledný obor tak může být značně široký (subjekt totiž k tomu, aby se v textu rozhodnutí objevil, nemusí být nutně účastníkem řízení).

Číslo právního jednání	Právní jednání (spisová značka)	Typ	Datum právního jednání	Právní jednání (spisová značka)	Právní jednání (spisová značka)	Právní jednání (spisová značka)	Právní jednání (spisová značka)
1	1. A. 10. 10. 10. 10.	Právní jednání	10. 10. 10. 10.	Právní jednání (spisová značka)	Právní jednání (spisová značka)	Právní jednání (spisová značka)	Právní jednání (spisová značka)
2	2. A. 10. 10. 10. 10.	Právní jednání	10. 10. 10. 10.	Právní jednání (spisová značka)	Právní jednání (spisová značka)	Právní jednání (spisová značka)	Právní jednání (spisová značka)
3	3. A. 10. 10. 10. 10.	Právní jednání	10. 10. 10. 10.	Právní jednání (spisová značka)	Právní jednání (spisová značka)	Právní jednání (spisová značka)	Právní jednání (spisová značka)
4	4. A. 10. 10. 10. 10.	Právní jednání	10. 10. 10. 10.	Právní jednání (spisová značka)	Právní jednání (spisová značka)	Právní jednání (spisová značka)	Právní jednání (spisová značka)

Z hlediska práce s výsledným oborem nalezených výsledků se řadí tento systém mezi NALUS a evidenční systém NS. Je zde možnost označovat a hromadně exportovat manuálně vybraná rozhodnutí, a lze dokonce využít i rešeršního seznamu – tato funkce je výhodná v případě, že uživatel vyhledává judikaturu dle různých kritérií a umožňuje postupné skládání vyhledaných rozhodnutí k následnému hromadnému exportu. Nad výsledným oborem však už bohužel nelze opakovaně vyhledávat.

Kromě odložení nebo hromadného exportu vybraných rozhodnutí lze ve výsledném oboru provádět už jen minimum operací – nabízí se tak u každého záznamu zobrazení úplného textu příslušného rozhodnutí (ikonka sponky), zobrazení právních vět (pokud jsou – ikonka s popsaným lístkem) a informace o dosavadním průběhu řízení včetně spisové značky a označení účastníků, pokud nejde o fyzické osoby (modrá ikonka s písmenem i). Zejména poslední údaj zasluhuje pozornost – přehledně zveřejnění historie pohybu spisu, respektive historie jednotlivých rozhodnutí, totiž doposud u nás nevidaným způsobem odkrývá časovou posloupnost rozhodovací praxe. Publikace přehledných informací o procesní historii přitom není zatížena žádnými právními ani technickými překážkami, protože tyto informace neobsahují údaje se zvláštním režimem a lze je automaticky převzít z interních evidenčních systémů justice.

Formát zobrazení úplného textu vybraného rozhodnutí stejně jako exportní formát nebyly u tohoto evidenčního systému dle našeho názoru zvoleny příliš vhodně. Formát PDF se totiž sice výborně hodí k dlouhodobému uchování autentické podoby dokumentů, horší už je však jeho využití při automatizovaném zpracování textů. Exportovaná data tedy mají jen velmi omezenou použitelnost co do dalšího zpracování uživatelem. Dokonce i jen čtení jednotlivých judikátů v systému nebo jejich následné prohlížení v režimu uživatele může být z technického hlediska kvůli použitému formátu problematické, o práci s částmi textu, tj. jeho kopírování, zařazení do uživatelských dokumentových systémů apod. ani nemluvě.

Použití formátu pdf je problematické i z hlediska samotného systému. Nad daty v tomto formátu se totiž jen obtížně provádí automatizovaná indexace nebo například automatické doplňování hypertextových odkazů. Zatímco tedy mohou v blízké budoucnosti ostatní evidenční systémy nabídnout uživatelům vcelku jednoduše například automatické linkování citací z legislativy či judikatury přímo z textů příslušných rozhodnutí, bude zavedení takové funkcionality v případě tohoto evidenčního systému mnohem technicky složitější.

Celkově vzato představuje současný evidenční systém NSS nesporně krok správným směrem. Na rozdíl od NS může těžit z mnohem lépe strukturované báze dat, lepší organizace interních formálních procedur i relativně menšího rozsahu rozhodovací praxe. Po vyřešení současných systematických a ergonomických nedostatků a po stabilizaci struktury databáze bude možné dále využít velkého potenciálu zdrojové databáze. V tomto směru se správný soudnictví jeví být ideálním kandidátem na pilotní zavedení pokročilých metod automatické indexace či na experimenty s automatizovanými vyhledávacími algoritmy.

10.5. Soudní dvůr Evropské unie – CURIA [curia.europa.eu]

Oficiální publikační platformou pro judikaturu Soudního dvora EU je portál (Info)CURIA. Po několika vývojových verzích a po doplnění kmene judikatury o starší rozhodnutí a související dokumenty lze konstatovat, že původně spíše jednodušší systém bez profesionálních ambicí nyní disponuje velmi slušnými možnostmi vyhledávání.

Jednoduchá verze vyhledávací masky obsahuje základní indexy typu soudu, čísla jednacího (tedy „čísla věci“), data a dále pole s možností zadat identifikaci účastníka řízení. Právě poslední uvedené kritérium se pro práci s judikaturou unijních soudů velmi dobře hodí – případy jsou totiž obvykle veřejně známy právě pod názvy, které bývají tvořeny jménem žalobce či prvního účastníka řízení v dané věci.⁵

Jednoduchá vyhledávací maska se však, pokud nemá uživatel konkrétní informace o tom, který judikát hledá, k běžné práci příliš nehodí. Je tedy třeba kliknout na výtvarně nepřilíživě povedenou ikonku s lupou a znaménkem plus v pravém dolním rohu (případně na nabídku *vyhledávací formulář* v levé liště *judikatura*) a tím otevřít stránku s kompletními možnostmi vyhledávání.

Kromě výše uvedených polí je v kompletním vyhledávacím formuláři celá řada užitečných indexů včetně jmen soudců zpravodajů či generálních advokátů. Indexy jsou navíc opatřeny pomocnými rozbalovacími seznamy, takže není třeba s nimi pracovat metodou pokus/omyl. Bohužel však nelze psát rovnou do připravených polí, ale je vždy nutno využít asistenčního seznamu. Příkladně při vyhledávání podle oblasti tak je vždy nutno proklikat se složitě ke kýženému heslu (přitom by stačilo, pokud by systém umožnil uživateli psát vyhledávaný výraz a k němu v reálném čase nabízel prediktivní asistent odpovídající položky ze seznamu). Index *oblast* však je i přesto poměrně dobře použitelným vyhledávacím nástrojem – prošel v posledních několika letech důkladnou odtučňovací kúrou a v současné době poskytuje díky přehledné struktuře velmi dobrý základ v případech, kdy uživatel přesně neví, co hledá. Přestože je třeba k jeho použití alespoň základní obezná-

⁵ Blíže k tvoření spisové značky a názvů věcí u Soudního dvora, viz dále kapitola 11.2.1.

mení s tématy unijní soudní agendy, jedná se o jeden z mála nástrojů, které umožňují hledání bez předchozích konkrétních informací k jednotlivým případům či k jejich právním souvislostem.

Pro praktickou práci se profesionálnímu uživateli velmi dobře hodí především vyhledávání podle citovaných dokumentů, v tomto případě navíc kombinované se základní segmentací. Lze v tomto směru vybírat mezi psaným právem, judikaturou a ostatními dokumenty, přičemž systém automaticky přizpůsobí vstupní pole tak, aby si uživatel nemusel lámat hlavu s formální konvencí zápisu příslušného čísla.

Ve všech polích, která umožňují zadávat souvislý text (tj. jména účastníků, slova v textu nebo označení jiných dokumentů) lze použít standardních divokých znaků, tj. * pro libovolný počet libovolných znaků a _ pro jeden libovolný znak. Základní booleanovské operátory mají podobu znaků spojujících jednotlivá slova ve hledaném výrazu – mezeru zde funguje jako operátor AND, čárka plní funkci OR a vykřičník je operátorem NOT. Víceslovný výraz pak lze vyhledávat uzavřením hledaných slov do horních uvozovek.

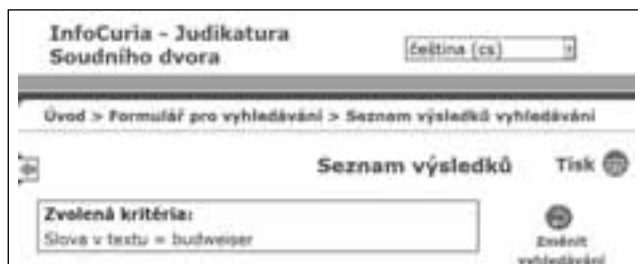
Vzhledem k vícejazyčnosti celého evidenčního systému lze do určité míry chápat absenci lemmatizátoru.⁶ Jeho funkci tak lze, byť s obtížemi

⁶ Pravdou však zůstává, že jeho pořízení by neznamenovalo v kontextu nákladů na provoz nijak významnou položku a výrazně by usnadnilo vyhledávání.

a nikoli dokonale, nahradit za užití divokých znaků (viz výše). Alternativně lze také při vyhledávání přejít do některého z jazyků, které neohýbají slova, a tím pádem lemmatizátor nepotřebují.

Zobrazení výsledného oboru dokumentů prošlo oproti předchozí verzi systému CURIA důkladným přepracováním. Nejde zde jen o úpravu grafického rozhraní (to původně vypadalo, jako kdyby je navrhlo pětileté dítě), ale především o celkové zvýšení uživatelského komfortu při práci s výsledky vyhledávání. Zcela jednoduché tak je nyní například přepínání jazykových verzí celého systému i výběr mezi jazykovými verzemi vyhledaných dokumentů.

Řazení výsledků lze nastavit nalevo od podrobné vyhledávací masky, a to vzestupně nebo sestupně dle data nebo dle čísla jedacího („čísla věci“). Zvolené pořadí pak již nelze měnit – lze se však vrátit k podrobné vyhledávací masce a vyhledávání po novém nastavení pořadí výsledků provést znovu. Podobně pak nelze ani dále pracovat s výsledky vyhledávání, tj. znovu vyhledávat nad již omezeným výsledným oborem (anglicky bývá taková funkce označována jako rafinování výsledného oboru), ale je třeba se vždy vrátit k původně zadaným parametrům a ty dále doplňovat o další kritéria. K usnadnění tohoto postupu může uživateli posloužit rekapitulace parametrů vyhledávání v záhlaví výsledného oboru.

Výsledný obor lze zobrazit ve dvou formátech, a to jako prostý seznam dokumentů (na obrázku dole) nebo jako soupis dokumentů k jednotlivým případům. Systém nabízí dokumenty ve všech dostupných jazykových verzích (jejich seznam se objeví při přetažení ukazatele myši nad ikonku dokumentu).

The screenshot shows a table titled 'Seznam výsledků vyhledávání podle věci: Seznam dokumentů' with 4 documents. The table has columns for 'Věc', 'Dokument', 'Datum', 'Jméno účastníků řízení', and 'Curia EUR-Lex'.

Věc	Dokument	Datum	Jméno účastníků řízení	Curia EUR-Lex
T-207/08	Rozsudek (ÚF - šet.)	17/06/2011	Hebanos v. OHPI - Tabacos de Centroamérica (K2008A)	
T-207/08	Rozsudek	18/05/2011	Hebanos v. OHPI - Tabacos de Centroamérica (K2008A)	AL

Vedle textů evidovaných přímo systémem CURIA jsou v pravém sloupci nabízeny dle dostupnosti též linky na dokumenty publikované v Úředním věstníku (v takovém případě se uživateli otevírá přímo příslušná stránka věstníku ve formátu PDF), respektive na dokumenty evidované systémem EUR-lex, o kterém bude řeč v dalším oddíle této kapitoly. Při volbě dokumentu evidovaného systémem CURIA je výsledný text zobrazen ve formátu HTML. Ten umožňuje relativně komfortní práci včetně kopírování textových pasáží, plynulého přechodu mezi jednotlivými odstavci a poznámkami pod čarou apod. Systém však v tomto směru úplně nevyužívá svého potenciálu, neboť by bylo možno zpřístupnit uživateli adresy vnitřních hyperlinků u jednotlivých dokumentů. Uživatel by pak mohl externě odkazovat na konkrétní odstavce nebo poznámky pod čarou. Pro zručného uživatele samozřejmě nebude složité rozklíčovat adresní konvenci prostým pohledem do adresního řádku prohlížeče a odkazy na konkrétní části dokumentu vytvářet manuálně – je však škoda, že to systém sám neumožňuje (funguje pouze kopírování linků na poznámky pod čarou prostřednictvím pravého tlačítka myši a funkce „kopírovat zástupce“, resp. „kopírovat adresu odkazu“).

Z právě uvedeného vyplývá, že evidenční systém CURIA prošel v poslední době výraznými úpravami, které z něj učinily vcelku solidně použitelný nástroj pro práci s evropskou judikaturou a soudní dokumentací. Přestože zde stále ještě není zcela využito potenciálu relativně dobře indexovaného kmene zdrojových dat a některé funkce tak stále scházejí, jde dle našeho názoru vývoj tohoto systému správným směrem. Do budoucna by tak kromě přímých linků na segmenty evidovaných dokumentů, rafinace výsledků vyhledávání nebo prediktivních indexů mohlo přibýt například i automatické linkování platné právní úpravy a dalších dokumentů nebo třeba inteligentní sledování citací a tvorba citačních stromů.

10.6. Vyhledávač EUR-lex [eur-lex.europa.eu]

Na rozdíl od evidenčního systému judikatury CURIA provozovaného Soudním dvorem EU je systém EUR-lex vyvíjen Úřadem pro úřední tisky EU jako univerzální publikační platforma pro veškeré právní dokumenty Evropské unie. Propracovaná a integrovaná databáze EUR-lex tak díky tomu nabízí pro práci s judikaturou komplexnější funkce než databáze Soudního dvora. Jeho jedinou nevýhodou zůstává relativně užší okruh dat – na rozdíl od databáze Soudního dvora totiž EUR-lex neobsahuje různá procesní rozhodnutí, ale pouze rozhodnutí ve věci samé (typicky tedy rozsudky Soudního dvora a novější stanoviska generálních advokátů), která byla publikována ve Sbírce rozhodnutí Soudního dvora.

EUR-lex obsahuje dva typy vyhledávacích masek, a to základní a pokročilou. Na rozdíl od ostatních evidenčních systémů se v tomto případě hodí základní maska i pro většinu profesionálních uživatelů, neboť poskytuje prakticky kompletní paletu vyhledávacích funkcí. Rozšířené hledání pak sice pracuje se stejným databázovým strojem, umožňuje však k němu na rozdíl od jednoduché varianty takřka přímý přístup za užití programovaných výrazů.

V základní vyhledávací masce nejprve uživatel vybírá omezení dle institucionálních indexů (levá strana) a napravo volí kritérium, které hodlá pro další hledání použít. Na výběr je fulltextové vyhledávání a dále vyhledávání dle data, druhu řízení a účastníků řízení. K dispozici jsou i dva číselníkové indexy, a to obecný index *oblast* a poněkud zavádějícím způsobem nazvaný číselník *přehled judikatury*.

Právě posledně jmenovaný číselník se ideálně hodí pro vyhledávání v případech, kdy uživatel předem neví, co přesně hledá. Manuální indexace za užití tohoto číselníku je totiž v unijním právu velmi důkladná a umožňuje i vcelku jednoduché referenční propojení judikatury s legislativou. EUR-lex navíc k relativně složitému systému indexů obsahuje vysvětlivku (Rejstřík platných právních předpisů Evropské unie), z níž je patrné řazení právních předpisů do jednotlivých kategorií. Uživatel tedy může nejprve ověřit z vysvětlivky obsah příslušné kategorie a pak vcelku pohodlně vyhledávat dle indexu.

Fulltextové vyhledávání nabízí základní booleanové operátory, i když v poněkud složitější formě než je zvykem. Namísto použití operátorů typu AND a NOT obsahuje totiž systém dvě zvláštní textová pole. Operátor typu OR lze použít přímo do hledaného výrazu, a to ve formě čárky. Funguje to následovně:

požadavek	řešení
hledání přesného výrazu sestávajícího z více slov	celý výraz zapíšeme do pole <i>hledat</i> (slova oddělíme mezerou)
hledání současného výskytu více slov v jednom dokumentu (bez ohledu na pořadí nebo na vzdálenost od sebe)	první slovo zapíšeme do pole <i>hledat</i> , druhé slovo zapíšeme do pole <i>s</i>
hledání alternativního výskytu více slov (tj. systém hledá výskyt prvního, druhého nebo obou slov)	všechna slova zapíšeme do pole <i>hledat</i> a oddělíme je čárkou

S výše uvedeným postupem lze ještě libovolně kombinovat použití posledního pole *kromě* – pokud do něj zadáme nějaký výraz, systém odfiltruje záznamy, v nichž se tento výraz vyskytuje (opět lze výraz sestavit z více slov a v případě alternativy je oddělit čárkou).

Určitou nevýhodou systému je, že neumožňuje naráz kombinovat více vyhledávacích kritérií. Tento nedostatek je však dostatečně kompenzován možností opakovaného vyhledávání nad výsledným oborem. Kliknutím na odkaz *zpřesnit* tak systém opět nabídne základní vyhledávací masku – vyhledávání však už v tomto případě není prováděno nad celým datovým souborem, ale pouze nad výsledným oborem z předchozího hledání (systém navíc v horní liště stále pro větší přehlednost zobrazuje informaci o tom, jakých kritérií bylo použito k předchozímu vyhledávání).

Při zobrazení výsledného oboru je patrné, že tvůrci systému měli zájem o maximální využití prostoru na obrazovce. Základní indexy, tj. číslo věci,

datum rozhodnutí, označení stran, reference a zařídění do číselníků, jsou u každého nalezeného rozhodnutí zobrazeny pohromadě v jednom odstavci. Přestože může takové řešení působit nepřehledně, je velmi efektivní. Systém navíc umožňuje ještě zobrazení data vzniku dokumentu, přímých hypertextových odkazů na jednotlivé jazykové verze a indexů v číselníku EUROVOC (zaškrťovací pole *doplňující údaje* – pro zobrazení je po zaškrtnutí třeba ještě kliknout na mnohomluvné tlačítko *GO*).

The screenshot shows the EUROLEX search results page. At the top, there is a search bar with the text "Vyhledávání" and a search button. Below the search bar, there are several tabs for filtering results, including "Podle zveřejnění", "Podle jazyka", and "Podle typu dokumentu". The main content area displays a list of search results, with the first result being a document from the "Soudní dvůr" (Court of Justice) regarding "Právní úprava v oblasti práva v oblasti práva". The document is titled "Právní úprava v oblasti práva v oblasti práva" and is dated "2007-07-07". The document is available in multiple languages, as indicated by the "Doplňující údaje" field.

Výsledný obor lze řadit dle různých kritérií (možnosti jsou v tomto případě více než dostatečné) a lze využít rovněž přímých hyperlinků buďto na indexy (bibliografický soupis), na úplný text nebo na obojí. Systém pracuje s texty rozhodnutí ve výhodném formátu html i v archivním formátu PDF – ten se hodí především v případě, že má uživatel zájem si rozhodnutí vytisknout nebo je archivovat. Uživatelsky výhodná je i skutečnost, že podobně jako má každý dokument unikátní identifikátor, má i unikátní internetovou adresu. Dokumenty tedy lze trvale linkovat, čehož se dá využít v celé řadě aplikací. Právní informační systém nebo i jen jednotlivý dokument, který cituje judikaturu Soudního dvora, tedy může používat i hyperlinky, které čtenáře jedním klikem navedou na příslušný rozsudek nebo dokonce na jeho konkrétní část.

Výsledné zobrazení textu rozhodnutí obsahuje ve verzi s bibliografickým soupisem celou řadu velmi užitečných indexů. Vedle číselníkových indexů se zobrazují též odkazy na další dokumenty (legislativu a judikaturu), a dokonce i dostupné doktrinální komentáře. Legislativní a judikатурní odkazy mají

navíc formu hyperlinků, takže se uživatel může jednoduchým kliknutím dostat přímo k autentickým textům.

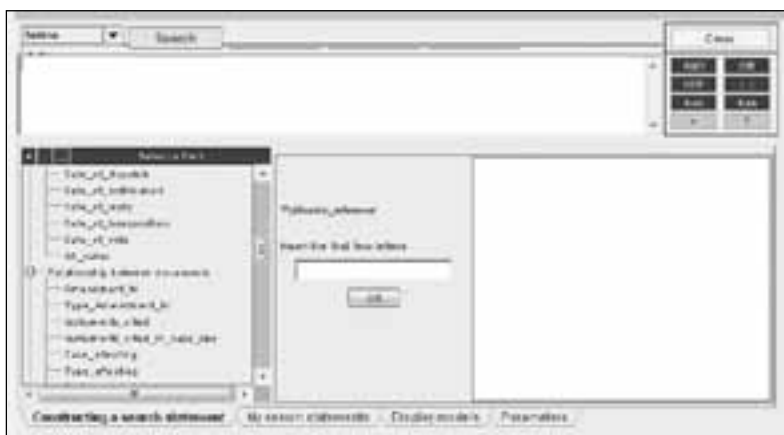
The screenshot shows the EUROLEX search results page. At the top, there is a search bar with the text "Vyhledávání" and a search button. Below the search bar, there are several tabs for filtering results, including "Podle zveřejnění", "Podle jazyka", and "Podle typu dokumentu". The main content area displays a list of search results, with the first result being a document from the "Soudní dvůr" (Court of Justice) regarding "Právní úprava v oblasti práva v oblasti práva". The document is titled "Právní úprava v oblasti práva v oblasti práva" and is dated "2007-07-07". The document is available in multiple languages, as indicated by the "Doplňující údaje" field.

Vzhledem k vícejazyčnosti unijních dokumentů a k ne vždy adekvátní kvalitě českých překladů se jako prakticky velmi užitečná jeví být i možnost dvojazyčného zobrazení – systém v takovém případě vertikálně rozdělí obrazovku a nabídne vybrané jazykové verze v paralelním zobrazení, přičemž vertikálně páruje stejné texty (pokud je tedy například jedna jazyková verze delší, systém automaticky text posouvá tak, aby si jednotlivé odstavce obsahově odpovídaly).

Jak bylo uvedeno v úvodu této podkapitoly, umožňuje EUR-lex i přepnutí do pokročilého režimu vyhledávání. Ten sice vyžaduje značné předpoklady uživatele, nabízí však přímý přístup do databáze a prakticky neomezené možnosti konstrukce dotazů. Na surovost tohoto způsobu přístupu k databázi a jeho technickou specifčnost upozorňuje též úvodní výstraha, která si nezadá s varováním před smrtelným nebezpečím (a která je, stejně jako samotné expertní vyhledávání, plně přístupná pouze v angličtině, němčině nebo francouzštině).

The screenshot shows the EUROLEX search results page. At the top, there is a search bar with the text "Vyhledávání" and a search button. Below the search bar, there are several tabs for filtering results, including "Podle zveřejnění", "Podle jazyka", and "Podle typu dokumentu". The main content area displays a list of search results, with the first result being a document from the "Soudní dvůr" (Court of Justice) regarding "Právní úprava v oblasti práva v oblasti práva". The document is titled "Právní úprava v oblasti práva v oblasti práva" and is dated "2007-07-07". The document is available in multiple languages, as indicated by the "Doplňující údaje" field.

Byť je tedy pokročilý vyhledávací systém kompletně přístupný pouze v omezeném počtu jazyků, dokumenty vyhledává ve všech jazycích včetně češtiny. Systém funguje prakticky jako asistent pro tvorbu přímých příkazů k vyhledávání v databázi. Sestává z okna pro zadávání dotazů (nahore), z asistenta pro výběr vyhledávacího kritéria (vlevo) a slovníku, který pomáhá nalézt jednotlivé výrazy (vpravo). Stromové struktury vyhledávacích kritérií ani slovníku však není třeba využít – dotaz tak lze psát (programovat) přímo do horního okna. Dotaz lze také libovolně strukturovat a doplňovat, takže lze ve výsledku sestavit libovolnou kombinaci různých kritérií spojených navíc booleanovskými operátory.

Po stisknutí tlačítka *search* pak systém nabídne počet vyhledaných záznamů (*results*). Výsledný obor pak lze zobrazit stisknutím tlačítka *display*. Formát zobrazení výsledného oboru může uživatel libovolně upravovat, a to prostřednictvím záložky *display models* v dolní liště. Jednotlivé dotazy lze rovněž archivovat a spravovat prostřednictvím záložky *my search statements*.

Výsledný obor vypadá poněkud jinak než při použití zjednodušeného vyhledávání. Systém v tomto případě poskytuje možnost manipulace s výslednými dokumenty za užití odkládací složky *my folder*, a dokonce umožňuje i zobrazení dokumentu ve zdrojovém formátu xml. Položky zobrazené ve výsledném oboru lze průběžně měnit za užití tlačítka *display options*. Hypertextové odkazy na bibliografické údaje či na plný text dokumentu pak vedou na standardní zobrazení, jako je tomu v případě zjednodušeného vyhledávání.

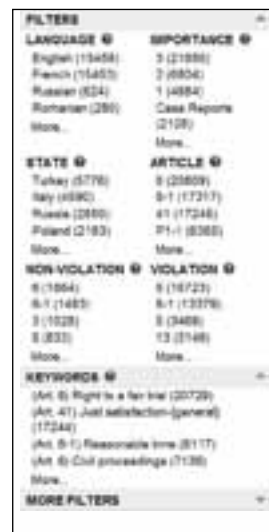
Možnosti, které poskytuje pokročilé vyhledávání v systému EUR-lex, na první pohled působí nadbytečně a mohou se jevit spíše jako nějaká hra pro zapálené právní informatiky vyznávající dřevní doby dřevních štítků a programování ve strojovém kódu. Ve skutečnosti však jde o velmi jednoduše použitelný nástroj, který při zvládnutí základních funkcionalit umožňuje v porovnání s ostatními evidenčními systémy mnohem rychlejší a efektivnější práci. Nelze samozřejmě očekávat, že se každý praktikující právník bude učit zapisování dotazů přímo v databázovém programovacím jazyku – pokud však už advokátní kancelář, soud nebo jiná instituce zaměstnává specialistu na evropské právo, za nímž si ostatní právníci chodí pro radu ohledně evropské judikatury, může takovému euroexpertovi schopnost používat tento systém výrazně usnadnit práci.

Systém EUR-lex ukazuje, a to nejen v oboru publikace judikatury, že vhodně zvolená kombinace důsledné indexace a dodržení základních ergonomických pravidel může vést ve výsledku k vytvoření systému schopného dostupnou formou zpracovat i obrovské objemy dat. Dostupnost judikatury a ostatních dokumentů nejen v archivním formátu PDF, ale též v html obsahujícím aktivní hyperlinky, a dokonce ve zdrojovém XML pak výrazně usnadňuje jejich další zpracování. Díky formátové i technické otevřenosti může být na tento systém navíc přímo navázána řada dalších veřejných i komerčních aplikací. V tomto směru ukazuje EUR-lex i cestu pro národní evidenční systémy, které by při adekvátní míře otevřenosti mohly rovněž podporovat rozvoj relativně nového oboru informační ekonomiky, tj. dalšího využití informací veřejného sektoru.

10.7. Evropský soud pro lidská práva – HUDOC [hudoc.echr.coe.int]

HUDOC je jedním z prakticky nejefektivněji použitelných evidenčních systémů. Vedle dobré základní koncepce a průběžně implementovaných dlouhodobých zkušeností je hlavním důvodem jeho úspěchu i relativně jednoduchá struktura jeho materie. Na rozdíl od shora uvedených evidenčních systémů má totiž rozhodovací praxe Evropského soudu pro lidská práva relativně úzce stanovenou působnost a je založena na textově omezeném základě Evropské úmluvy. V porovnání s unijními evidenčními systémy pak má HUDOC i výhodu spočívající v jazykové jednotnosti – judikatura i systém mají totiž jen dvě jazykové verze (anglickou a francouzskou). Jestliže se tedy v systému vyskytují i dokumenty v jiných jazycích, jedná se pouze o neformální překlady.

Podobně jako CURIA prošel i HUDOC v poslední době zásadním přepracováním. Jeho nová základní obrazovka působí oproti minulé verzi poněkud nepřehledně, neboť je na ní přímo zobrazen výsledný obor jednotlivých rozhodnutí – ten je při prvním přihlášení omezen na všechny rozsudky, takže uživatele vítá při otevření systému chronologicky seřazená nekonečná řada tisíců dokumentů.

Vzhled úvodní obrazovky je dán tím, že na rozdíl ode všech ostatních evidenčních systémů představených v této kapitole přichází HUDOC s unikátní možností postupného vyhledávání v reálném čase za užití jednotlivých indexů. Uživatel tedy může postupně klikat na řadu indexů v levé liště a průběžně sledovat, jak se omezuje výsledný obor. Přestože takový způsob vyhledávání zřejmě nenadchne pravověrné právní informatiky zvyklé cízelovat k dokonalosti složitě strukturované dotazy, funguje při běžném použití až překvapivě dobře. Jediným problémem tohoto řešení tak může být jeho značná náročnost na výpočetní výkon serveru. Vzhledem k tomu, že nebyly ani v době špičkového zatížení doposud zaznamenány žádné závažné provozní problémy, je však důvod se domnívat, že má v tomto směru příslušná in-

frastruktura dostatečné výkonové rezervy.

Z indexů na levé liště stojí za pozornost především předmětový index *keywords* – ten vedle článků Evropské úmluvy obsahuje též další arbitrárně přidělovaná obecná hesla, jako např. „předvídatelnost“ nebo „proporcionality“. Velmi užitečný je rovněž index *non-violation*, resp. *violation*, dle něhož je možno vybrat jen rozhodnutí, u nichž soud konstatoval porušení, nebo naopak neporušení vybraného článku úmluvy. U obou indexů přitom platí, že je lze libovolně kombinovat (formulář s kompletní nabídkou alternativ a s možností zaškrtnutí více voleb naráz se vždy zobrazí po kliknutí na odkaz *more...*).

Vedle indexů na levé liště fungují k omezení výsledného oboru, který je uživateli průběžně zobrazován, též klasická formulářová pole. K fulltextovému vyhledávání v tomto směru slouží pole v pravém horním rohu obrazovky, vedle něhož je tlačítko s nápisem *search*. Pro usnadnění formulace složitějších dotazů je toto pole opatřeno pomůckou, která se aktivuje kliknutím na malou šipku na jeho pravém okraji – do malého okýnka pak lze zadat i složitější dotaz bez nutnosti manuálního použití booleanovských operátorů.

Těm, kdo si libují v konstrukci booleanovských dotazů, je samozřejmě k dispozici i následující standardní konvence:

operátor	funkce
mezera	Kumulace – systém najde judikáty, kde se současně vyskytují obě slova, a to v libovolném pořadí a libovolné vzájemné vzdálenosti. Namísto mezery lze použít též operátoru AND.
OR	Alternativa – systém najde judikáty, v nichž se vyskytuje jedno nebo druhé slovo (nebo obě).
NOT	Vyloučení – systém najde judikáty, v nichž se nevyskytuje slovo zadané za operátorem.
Složené závorky { }	Kumulace v zadaném pořadí – systém najde judikáty, v nichž se slova uzavřena ve složených závorkách a oddělená mezerami vyskytují v libovolné vzdálenosti od sebe, ale v zadaném pořadí.
NEAR	Kumulace v zadané vzdálenosti – systém najde současný výskyt obou zadaných slov v maximální vzájemné vzdálenosti 80 slov.

Systém neobsahuje anglický ani francouzský lemmatizátor, neboť oproti češtině není jeho užití až tak potřebné. Pokud už vznikne například potřeba vyhledávat tvary od určitého kmene, lze využít divokých znaků. Pro libovolný jeden znak je to ? (otazník) a pro libovolnou kombinaci libovolných znaků je to * (hvězdička).

Další možnosti omezení výsledného oboru nabízí vyhledávací formulář, který lze rozkliknout odkazem *advanced search*. Vedle fulltextového vyhledávání v textu příslušného dokumentu, respektive v jednotlivých jeho segmentech (možnost *search in document sections*), a vedle indexů shodných s nabídkou v levé liště nabízí formulář zajímavé možnosti vyhledávání dle označení případu, odkazů na národní právní řád, odkazů na prameny mezinárodního práva, citací předchozí judikatury apod.

Pole s označením případu a číslem podání jsou opatřena prediktivním asistentem, který podle toho, co uživatel do pole napíše, nabízí z databáze nejbližší pravděpodobné alternativy – stačí tedy do pole napsat nějaký charakteristický řetězec znaků a pak už jen z nabídnutých možností vybrat příslušnou formulaci (po kliknutí na vybranou možnost nedojde přímo k vyhledání výsledků, ale pouze k opsání textu do formuláře).

Za zvláštní pozornost stojí pole *applicability*, jehož prostřednictvím lze výsledný obor omezit na rozhodnutí, v nichž se soud zabýval otázkou působnosti určitých článků Úmluvy nebo dodatkových protokolů na předmětný případ. Do pole lze kumulativně zapisovat jednotlivá čísla článků, přičemž je možno ještě doplnit upřesňující frázi „applicable“ (tj. působí), „inapplicable“ (tj. nepůsobí) nebo „discussed“ (posuzováno) – výsledný výraz tedy může mít podobu třeba „Art. 7 applicable; Art. 9 discussed“.

Po nalezení odpovídajících rozhodnutí či jiných dokumentů lze kliknout na link s označením případu nebo i na některý z menších linků, které jsou součástí nabídnutého záznamu, a objeví se okno s kompletními údaji. Záložka *view* zpřístupní úplný text dokumentu, v záložce *case details* jsou zrekapitulovány všechny jednotlivé indexy, záložka *language versions* nabízí odkazy na neformální překlady do národních jazyků a v záložce *related* jsou odkazy na související dokumenty (např. na usnesení vydaná k případu, tisková prohlášení apod.).

Z užitečných funkcí nabídnutých ke každému evidovanému dokumentu můžeme vybrat přímé prolínování na konkrétní dokument (odkaz v poli *document URL*) nebo například možnost stažení dokumentu ve formátu Microsoft Word či PDF.

Přestože ani systém HUDOC zdaleka nevyužívá všech současných technických možností (sémantické analýzy evidovaných dokumentů, automatických hyperlinků, grafické prezentace odkazů, expedice strukturovaných XML souborů apod.), je na jeho dosavadním vývoji patrná vcelku unikátní orientace na uživatele. Zatímco architektura ostatních systémů pro evidenci judikatury, ty české snad s výjimkou NALUSu nevyjímaje, je založena především na struktuře vstupních dat, jde HUDOC složitější, avšak pro právníky nesporně atraktivnější cestou technické a ergonomické architektury vycházející z potřeb uživatelů. Namísto otázek po tom, co lze se vstupními daty provádět, se tedy tvůrci HUDOCu spíše ptají po tom, co od tohoto evidenčního systému očekává uživatel, respektive po tom, co by mohlo uživateli usnadnit nebo zpříjemnit práci. Ve výsledku tak je systém vyvíjen nikoli jako infromatické cvičení nebo jako z nouze ctnost, ale jako nástroj pro pokud možno pohodlnou a příjemnou práci a na rozdíl od většiny právních infromačních systémů se tím chvályhodně hlásí k tezi, že nemá se právník co učit pracovat s počítačem, ale že počítač má se spíš učit pracovat s právníkem.